

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમૃત કૌર અને અન્યો

વિરુદ્ધ

કરમવીર સિંહ અને અન્યો

એપ્રિલ ૨૫, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અરિજીત પાસાયત અને ન્યાયમૂર્તિ શ્રી તરુણ ચટર્જી]

હિંદુ કાયદો:

પ્રત્યાપર્તન અધિકારો-બંને પક્ષોના સામાન્ય પૂર્વજો દ્વારા દાવાની મિલકત/પૂર્વજોની મિલકતના વેચાણની સત્તા-પક્ષકારોના પૂર્વજો દ્વારા પડકારવામાં આવેલ વેચાણ-પડકારજનક પૂર્વજો અને ખરીદદાર વચ્ચે

સમાધાનનો હુકમનામું-અન્ય વારસદારો/અન્ય પક્ષોના પ્રત્યાવર્તન અધિકારો પર સમાધાનના હુકમની અસર-સમાન પૂર્વજોના મૃત્યુ પર અસર:સમાધાનના હુકમનામાથી અન્ય વારસદારોના પ્રત્યાવર્તન અધિકારોને અસર થઈ ન હતી - દૂર કરાયેલી મિલકત તેના મૃત્યુ સમયે પરદેશીની મિલકતમાં અથવા તેના મૃત્યુ સમયે પરત કરવામાં આવી હતી અને જે વ્યક્તિઓ પરદેશીકરણ માટે હશે તેઓ તે વારસામાં મેળવવા માટે હકદાર રહેશે.

અપીલકર્તાઓ અને પ્રતિવાદીઓના સામાન્ય પૂર્વજ 'એ' એ વિવાદિત મિલકત 'બી' ને વેચી દીધી હતી.અપીલકર્તાઓના 'જે'-પૂર્વજએ વેચાણને વિચારણા અને કાનૂની આવશ્યકતા વિના જાહેર કરવા માટે દાવો દાખલ કર્યો.જ્યારે દાવો અપીલમાં હાઈકોર્ટમાં પહોંચ્યો, ત્યારે નિર્ણય લેવામાં આવ્યો કે વેચાણ 'જે' ના પ્રત્યાવર્તન અધિકારોને અસર કરશે નહીં.આ અદાલતમાં અપીલમાં, 'જે' અને 'બી' વચ્ચે સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું અને 'જે' માંથી ચોક્કસ રકમ સ્વીકાર્યા પછી 'બી' દ્વારા મિલકત છોડી દેવામાં આવી હતી.જો કે, પ્રત્યાવર્તન અધિકારો અંગેની ઘોષણામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.'બી' દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.'જે' એ આખી જમીનના સંબંધમાં પોતાના નામે પરિવર્તન મંજૂર કરાવ્યું.પ્રતિવાદીઓએ એવી ઘોષણા માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો કે પરિવર્તન સાચું નથી અને તેમના હકો પર કોઈ અસર થતી નથી કારણ કે તેમણે 'એ' ના મૃત્યુ પર દાવાની જમીનમાં

૧૭/૨૪ હિસ્સો મેળવ્યો હતો અને આ અદાલતનો સમાધાન હુકમનામું તેમના પર બંધનકર્તા નહોતું કારણ કે તેઓ સમાધાનના પક્ષકારો ન હતા.પ્રતિવાદીઓ/વાદીઓ સામે દાવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં પ્રથમ અપીલનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.જોકે, બીજી અપીલ હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી કારણ કે તેમાં કાયદાનો કોઈ પ્રશ્ન સામેલ નહોતો.એટલે હાલની અરજી

અપીલ ફગાવી દેતા, અદાલતે,

ઠેરવવેલ કે:૧.૧ જાહેરાતની શરતોમાં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો ન હોવાથી કે વેચાણ 'એ' ના મૃત્યુ પછી 'જે' ના પ્રત્યાવર્તન અધિકારોને અસર કરશે નહીં, જેનો અર્થ એ થશે કે વિવાદિત મિલકત 'એ' ના તમામ વારસદારો દ્વારા વારસામાં મળશે.[૨૩૨-બી-સી]

જ્ઞાનીની રામ વિરુદ્ધ રામજીલાલ, (૧૯૬૯) ૧એસસીસી ૮૧૩, તેના પર આધારિત હતી.

૧.૨ આવા ઘોષણાત્મક હુકમનામાનો પ્રભાવ ફક્ત એ જાહેર કરવાનો છે કે પરદેશીની તરફેણમાં આપવામાં આવેલા વેચાણ હિત દ્વારા પરદેશીના

જીવનકાળ દરમિયાન ખાતરી કરવામાં આવી હતી. વિમુખ કરાયેલી મિલકત તેના મૃત્યુના સમયે વિમુખ વ્યક્તિની સંપત્તિમાં પરત કરવામાં આવી હતી અને વિમુખતા સિવાયની તમામ વ્યક્તિઓ તેનો વારસો મેળવવાનો હકદાર રહેશે. [૨૩૪-સી-ડી]

૨. સમાધાન નોંધતી વખતે આ કોર્ટના આદેશનું એક નાનું અવલોકન દર્શાવે છે કે વાદીઓ સામે 'બી' ની અપીલને ફગાવીને તેમના અધિકારો અકબંધ રાખવામાં આવ્યા હતા. જો 'જે' એ દાવો કર્યા મુજબ કોઈ પૈસા ખર્ચ્યા હોત, તો વાસ્તવિક ફાળવણી કરવામાં આવે ત્યારે તે ગોઠવણની બાબત છે. [૨૩૪-ડી-ઈ]

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: સિવિલ અપીલ નંબર ૪૩૬૬/૨૦૦૨.

આર. એસ. એ. નંબર ૨૫૫૦/૨૦૦૧ માં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના તા. ૦૮/૦૨/૨૦૦૨ ના અંતિમ આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ માટે ડૉ. રાજીવ ધવન, સુશ્રી અપામા રોહતગી જૈન, મહેશ કસાના અને કે. બી. રોહતગી.

પ્રતિવાદીઓ માટે પી. સી. જૈન, સુચા સિંહ, અમિત તલવાર, આર. કે. તલવાર અને એસ. એલ. અનેજા.

અદાલતનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અરિજિત પાસાયત. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

આ અપીલમાં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં 'સીપીસી') ની કલમ ૧૦૦ હેઠળ દાખલ કરેલી બીજી અપીલમાં આપેલા ચુકાદાની કાયદેસરતાને પડકારવામાં આવી છે.

સંક્ષિપ્તમાં પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો નીચે મુજબ છે:—

એક અજીત સિંહ અપીલકર્તાઓ અને પ્રતિવાદીઓના સામાન્ય પૂર્વજ હતા.વાદી તરીકે પ્રતિવાદીઓએ એવી જાહેરાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો કે તેઓ ૧૫૧ કનાલ ૫ મરલા જમીનમાંથી ૧૦૭ કનાલ અને ૨ મરલા જમીનમાં ૧૭/૨૪ હિસ્સાના માલિક છે, જે એકત્રીકરણ સમયે તેમના સામાન્ય પૂર્વજ અજિત સિંહને ફાળવવામાં આવી હતી.અજિત સિંહ ખૂબ જ ખરાબ સ્વભાવનો, ખર્ચાળ વ્યક્તિ હતા અને તેણે કોઈપણ વિચારણા અને કાનૂની જરૂરિયાત વિના

પોતાની જમીન બિશન સિંહ નામના વ્યક્તિને વેચી દીધી હતી.વર્તમાન અપીલકર્તાઓ ૧ થી ૫ અને ૭ ના પૂર્વજ જોગીન્દર સિંઘે એવી જાહેરાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો કે વેચાણ વિચારણા અને કાનૂની જરૂરિયાત વિના હતું અને તે રદબાતલ હતું અને પ્રત્યાવર્તન અધિકારો પર કોઈ અસર કરતું નથી.આ દાવો હાઈકોર્ટ સુધી પહોંચ્યો હતો.આ અદાલત સમક્ષ જોગિંદર સિંહ અને બિશન સિંહ વચ્ચે સમાધાન થયું હતું જેમાં બિશન સિંહે સ્વીકાર્યું હતું કે જમીન પૂર્વજોની મિલકત હતી અને વેચાણ બિનઅસરકારક હતું.તેથી, તેમણે મૂળ પ્રતિવાદી નંબર ૧ જોગિંદર સિંહ પાસેથી રૂ. ૩૦,૦૦૦/- ની રકમ સ્વીકાર્યા પછી તેમાં પોતાનો અધિકાર છોડી દીધો.દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઈરાદા સાથે જોગિંદર સિંહે શરૂઆતમાં સમગ્ર જમીનના સંબંધમાં તેમના નામે પરિવર્તનની મંજૂરી મેળવી હતી અને ત્યારબાદ તેમના પુત્ર, હર્પાલ સિંહ (પ્રતિવાદી નંબર ૨) અને તેમની પત્ની શ્રીમતી હરજિંદરજીત કૌર (પ્રતિવાદી નંબર ૩) ની તરફેણમાં તેના એક ભાગને પરિવર્તન કરાવ્યું હતું.અપીલકર્તા નંબર ૨ મનરાજ સિંહ હરપાલ સિંહનો પુત્ર છે.વાદીઓના મતે, આ એન્ટ્રીઓ ખોટી હતી અને તેમના હકો પર કોઈ અસર થઈ ન હતી કારણ કે તેમણે ૦૩/૦૯/૧૯૮૬ ના રોજ અજિત સિંહના મૃત્યુ પછી દાવાની જમીનમાં ૧૭/૨૪ હિસ્સો રિવર્ઝનર્સ તરીકે મેળવ્યો હતો.આ અદાલતનો હુકમનામું તેમના માટે બંધનકર્તા ન હતો કારણ કે તેઓ સમાધાનમાં પક્ષકાર ન હતા.વાદીઓએ પ્રતિવાદીઓને તેમનો દાવો સ્વીકારવાની વિનંતી કરી હતી, પરંતુ તેની કોઈ અસર થઈ ન હતી.

તેથી, કબજાની ઘોષણા અને પરિણામી રાહત માટેનો દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. આ દાવાને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હતો, જેમણે આ સંબંધને સ્વીકાર્યો હતો, તેમજ એ હકીકત પણ હતી કે આ જમીન અજિત સિંહના હાથમાં પૂર્વજોની જમીનના બદલામાં એકીકરણ સમયે ફાળવવામાં આવી હતી. એવું પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે અજિત સિંહે કાનૂની જરૂરિયાત અને વિચારણા વિના જમીન વેચી દીધી હતી અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ જોગિંદર સિંહે ઘોષણા માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો જે હાઈકોર્ટમાં જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો અને જોગિંદર સિંહ દ્વારા બિશન સિંહ સાથે સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું. તેઓએ એ પણ સ્વીકાર્યું કે સમાધાન પછી જોગિંદર સિંહે કબજો લીધો હતો. જો કે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે બિશન સિંહની તરફેણમાં વેચાણ રદબાતલ છે અને અજિત સિંહના મૃત્યુ પછી જોગિંદર સિંહના સંશોધન અધિકારોને અસર કરશે નહીં. આ અદાલત પહેલાં માત્ર જોગિંદર સિંહ એક પક્ષકાર હતા અને તે જ હતા, જેમણે બિશન સિંહ સાથે સમાધાન કર્યું હતું, જેના પગલે હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું હતું. આ હુકમનામાના આધારે જોગિંદર સિંહે દાવો કર્યો હતો કે તે દાવાની જમીનનો માલિક બની ગયો છે. જોગિંદર સિંહે જમીનને ફળદ્રુપ બનાવવા માટે પણ ભારે ખર્ચો કર્યો હતો અને વીજળીના ટ્યુબવેલ, ૭.૫ હોર્સ પાવરની ઇલેક્ટ્રિક મોટર સ્થાપિત કરી હતી અને બીજ, ખાતર વગેરેના સંગ્રહ માટે ૪/૫ ઓરડાઓનું નિર્માણ પણ કર્યું હતું. તેમણે ચાર એકર વિસ્તારમાં બગીચો ઉગાડવાનો અને નીલગિરીના વૃક્ષો

રોપવાનો પણ દાવો કર્યો હતો.અન્ય પ્રતિવાદીઓ ૨ થી ૬ એ અદાલતના હુકમનામા અને પરસ્પર આદાનપ્રદાન દ્વારા માલિકો બનવાનો દાવો કર્યો હતો.એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે અગાઉના દાવામાં જોર્જિંદર સિંહની તરફેણમાં લેવાયેલા નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, ત્યારપછીનો દાવો યોગ્ય ન હતો અને ૨૨/૦૩/૧૯૬૬ તારીખના આ અદાલતના નિર્ણયને રેઝ જુડિકાટા તરીકે સંચાલિત કરવામાં આવ્યો હતો.એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વાદીઓને તેમના પોતાના કૃત્યો અને વર્તન દ્વારા દાવો દાખલ કરવાથી દૂર કરવામાં આવ્યા હતા અને દાવો સમય દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યો હતો અને જરૂરી પક્ષોના બિન-પ્રતિવાદી માટે પણ ખરાબ હતો.સગીર પ્રતિવાદીઓ માટે વાલીની નિમણૂકના સંદર્ભમાં સી. પી. સી. ના આદેશ ૩૨ નિયમ ૩ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું અને દાવો સગીર પ્રતિવાદીઓ માટે બેન્ડ કવો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ૧૩ મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા, જેણે પુરાવાની તપાસ કર્યા પછી વાદીઓ સામે નીચે ટાંકવામાં આવેલા મુદ્દા નંબર ૩ થી ૬ સંબંધિત મુદ્દાઓ નક્કી કર્યા હતા.

"૩ શું અજીત સિંહ દ્વારા બિશન સિંહની તરફેણમાં દાવાની મિલકતનું વેચાણ અમાન્ય છે અને જો એમ હોય તો તેની અસર શું છે?ઓપીપી

૪ શું વાદી દાવાની મિલકતના માલિકો છે?ઓપીપી

૫ જો મુદ્દો નંબર ૪ સાબિત થાય કે શું વાદી વિનંતી મુજબ દાવાની
મિલકતનો કબજો મેળવવા માટે હકદાર છે?ઓપીપી

૬ શું વાદી પાસે વર્તમાન દાવો દાખલ કરવાનો કોઈ અધિકાર
નથી?ઓપીપી

પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામા આવેલી અપીલને જલંધરના વિદ્વાન
અધિક જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જેમાં એવું
માનવામાં આવ્યું હતું કે જોગિંદર સિંહ અગાઉના દાવામાં હુકમનો લાભ મેળવવા
માટે હકદાર છે અને ઉપરોક્ત મુદ્દાઓના સંબંધમાં તારણોને ઉલટાવી દેવામાં
આવ્યા હતા.બીજી અપીલમાં ઉચ્ચ અદાલતનો મત હતો કે એકમાત્ર પ્રશ્ન જે
વિચારણા માટે ઊભો થાય છે તે એ છે કે શું જોગિંદર સિંહ (પ્રતિવાદી નંબર ૧)
અને બિશન સિંહ વચ્ચે થયેલો સમાધાન બિશન સિંહ વિરુદ્ધ તેમના દ્વારા
દાખલ કરવામાં આવેલા દાવામાં પસાર કરાયેલા હુકમના લાભ માટે એકલા
જોગિંદર સિંહને હકદાર બનાવશે.ઉચ્ચ અદાલતને લાગ્યું કે કાયદાનો કોઈ પ્રશ્ન
સામેલ નથી અને તે મુજબ તેને બરતરફ કર્યો.

ઉચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે સ્વીકારવામાં આવેલો કેસ એ હતો કે બિશન
સિંહની તરફેણમાં તેમના પૂર્વવર્તી અજીત સિંહની અલગતાને જોગિંદર સિંહ દ્વારા

એકલા બિશન સિંહ, તેમના ભાઈઓ, નિર્મલતેજ સિંહ અને કરમવીર સિંહ દ્વારા પ્રતિવાદી તરીકે અજીત સિંહ સાથે મુકદ્દમામાં હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટ દ્વારા તેમની તરફેણમાં દાવો કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે અજીત સિંહના મૃત્યુ પછી ૧૦૧૧/- રૂપિયાથી વધુની રકમ માટે તેમના પ્રત્યાવર્તન અધિકારોને વેચાણ અસર કરશે નહીં અને ઉપરોક્ત રકમની ચૂકવણી પર તેઓ જમીનનો કબજો લેવાનો હકદાર રહેશે. આ અદાલત સમક્ષ અપીલમાં, જોગિંદર સિંહ અને બિશન સિંહ સમાધાન કર્યું જેના આધારે જોગિંદર સિંહ ૧૦૧૧/- ના સ્થાને ૩૦,૦૦૦/- રૂપિયાની રકમ ચૂકવવા માટે સંમત થયા, જે આદેશમાં ફેરફાર ન કરવામાં આવ્યો હોત તો તેમણે ચૂકવવી પડી હોત.

જાહેરાતની શરતોમાં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો ન હતો કે વેચાણ અજીત સિંહના મૃત્યુ પછી જોગિંદર સિંહના પ્રત્યાવર્તન અધિકારોને અસર કરશે નહીં, જેનો અર્થ એ થશે કે વિવાદમાં રહેલી મિલકત અજીત સિંહના તમામ વારસદારોને વારસામાં મળશે. ટ્રાયલ કોર્ટ કેસના આ પાસાના સંબંધમાં ગંભીર ભૂલમાં પડી ગઈ હતી અને તેથી, પ્રથમ અપીલ કોર્ટ તેના મતે ન્યાયી ઠેરવવામાં આવી હતી.

અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા અનુસાર મૂળભૂત મુદ્દો એ હતો કે શું આ અદાલત સમક્ષ જોગિંદર સિંહ અને બિશન સિંહ વચ્ચે જોગિંદર

સિંહના મૃત્યુ પછી અજીત સિંહની પૂર્વજોની સંપત્તિના સંબંધમાં કરવામાં આવેલા
 સમાધાનની અસર અજીત સિંહના અન્ય વારસદારોના પ્રત્યાવર્તન અધિકારો પર
 પડશે.તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કાનૂની જરૂરિયાતને કારણે
 વેચાણ ૧૪/૦૩/૧૯૪૨ પર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું પરંતુ ૧૯૪૩ માં
 દાખલ કરાયેલા દાવા માટે, વેચાણ અંતિમ અને બંધનકર્તા હોત.જોગિંદર સિંહના
 દાવા અને અપીલના પરિણામે, ત્યારબાદ વેચાણને મર્યાદિત હદ સુધી
 જરૂરિયાત માટે ગણવામાં આવ્યું હતું.સમાધાન હેઠળ, (એ) જોગિંદર સિંહને
 વિશિષ્ટ અધિકારો આપવામાં આવ્યા હતા અને (બી) જો જોગિંદર સિંહે
 સમાધાનના હુકમનામામાં રકમ ચૂકવી ન હોત, તો સમગ્ર દાવો રદ કરવામાં
 આવ્યો હોત અને વેચાણ માન્ય હોત.વધુમાં, જોગિંદર સિંહને અજીત સિંહના
 મૃત્યુ પહેલાં જ સંપૂર્ણ જમીન એકત્રીકરણ, પરિવર્તન અને ભાડૂતોની પ્રાપ્તિના
 સંપૂર્ણ અધિકારો સાથે આપવાની હતી.અન્ય રિવર્ઝનર દાવો અને અપીલ
 કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર હતા અને ૨૩/૧૦/૧૯૫૯ અને ૧૭/૧૧/૧૯૬૪ ના
 રોજ પુખ્ત બન્યા; આમ તેઓ વાલી જાહેરાત વિના પોતાની કાર્યવાહી ચલાવવા
 સક્ષમ હતા.તેઓ સમાધાનના હુકમનામામાં તેમના અધિકારો પ્રત્યે સંપૂર્ણ
 સભાન હતા.સમાધાનનો હુકમનામા હતો (અ) જોગિંદર સિંહ અને વેન્ડી વચ્ચે
 એક પ્રામાણિક વ્યવહાર (બ) જોગિંદર સિંહ અને વેન્ડી વચ્ચે વિચારણા માટે
 (સ) જોગિંદર સિંહને તમામ રેકૉર્ડ રાખવા અને તેમાં ફેરફાર કરવા અને તમામ
 ભાડૂતોને એટોર્ન કરવા માટે હકદાર હતો (ડ) જોગિંદરે ૧૯૬૬ થી ૧૯૮૬ અને

તેના પછીના સમયગાળા દરમિયાન વિશિષ્ટ માલિક તરીકે કામ કર્યું હતું.તેમણે પોતાના ભંડોળમાંથી સુધારા અને વધારા માટે પણ મોટી રકમ ખર્ચી હતી.જોર્જિંદર સિંહ સિવાય અન્ય કોઈ પક્ષ પાસે સમાધાન માટે ચૂકવણી કરવા માટે સાધન નહોતું.પિતા (વિક્રેતા અને અજીત સિંહ) અને પીછેહઠ કરનારાઓ બંને દ્વારા આ હુકમને સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વિરોધ, ચૂંટણી પરિવાર સમાધાન વગેરે જેવા ન્યાયી સિદ્ધાંતો માત્ર પુરાવાના તકનીકી નિયમો નથી.કાયદાનો અંતિમ ઉદ્દેશ ન્યાય મેળવવાનો છે.અટકાવના ત્રણ વર્ગો છે જે વિચારણા માટે ઉદ્ભવી શકે છે જે છે (૧) ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ (ટૂંકમાં 'પુરાવા અધિનિયમ') ની કલમ ૧૧૫ ની મર્યાદામાં (૨) શબ્દના કડક અર્થમાં ચૂંટણી જેમાં ચૂંટાયેલી વ્યક્તિ વ્યવહાર હેઠળ લાભ લે છે અને (૩) બહાલી કે જે વ્યવહારનું પાલન કરવા માટે સંમત થાય છે.

ઉપરોક્ત કોઈપણ શ્રેણી હેઠળ આવતા પ્રિઝમ્પ્ટિવ રિવર્સનરને જ્યારે ઉત્તરાધિકાર મંજૂર થાય છે અને જ્યારે તે વાસ્તવિક રિવર્સનર બને છે ત્યારે વ્યવહારની પૂછપરછ કરવાથી બાકાત રાખવામાં આવે છે.સંમતિના સિદ્ધાંતો પણ પુનરાવર્તિત અધિકારોને પક્ષપલટો કરી શકે છે.

જવાબમાં, પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અજીત સિંહના મૃત્યુ સમયે અધિકાર બચી ગયો હતો અને ૧૯૨૦નો પંજાબ (રિવાજ) (સ્પર્ધા કરવાની સત્તા) કાયદો અમલમાં હતો.એ નોંધવું જોઈએ કે સંમતિ સંબંધિત અરજી નીચેની કોઈપણ અદાલતો સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી ન હતી અને હકીકતમાં, કોઈ સંમતિ નથી કારણ કે જોર્જિંદર સિંહ અને બિશન સિંહ વચ્ચે કરવામાં આવેલા સમાધાનની વાદીના અધિકારો પર કોઈ અસર થતી નથી.તેમની વિરુદ્ધ બિશન સિંહની અપીલને ફગાવી દેવામાં આ અદાલત દ્વારા તેમના અધિકારોનું રક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું.આ અદાલતના અગાઉના આદેશનો સંબંધિત ભાગ આ સ્થિતિને સ્પષ્ટ કરે છે.સમાધાનની અસર માત્ર એ હતી કે ચોક્કસ રકમ ચૂકવીને જોર્જિંદર સિંહ તરત જ દાવાની જમીનનો કબજો મેળવવા માટે હકદાર બન્યા હતા, જે અન્યથા તેઓ અજીત સિંહના મૃત્યુ પછી જ લઈ શક્યા હોત.અજીત સિંહની જમીન તેમની સંપત્તિનો ભાગ બની ગઈ હતી અને તે તમામ કાનૂની વારસદારોને સોંપવામાં આવી હતી.પ્રથમ અપીલીય અદાલત દ્વારા યોગ્ય રીતે ઠરાવવામાં આવ્યું હતું અને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી તેમ, જોર્જિંદર સિંહને અન્ય વારસદારોના દાવાને આ આધાર પર નકારી કાઢવાનો કોઈ અધિકાર નથી કે તેમને તેમની વચ્ચે થયેલા સમાધાનના આધારે બિશન સિંહ પાસેથી જમીનનો કબજો મળ્યો હતો.વાદીઓ પ્રશ્નમાં સમાધાન દ્વારા તેમના કાનૂની અધિકારોથી વંચિત રહી શક્યા ન હોત.

હરીફ દલીલોને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.આ તબક્કે જ્ઞાનીના રામ વિરુદ્ધ રામજીલાલ (૧૯૬૯ (૧) એસ. સી. સી. ૮૧૩) માં આ અદાલતના ચુકાદાની નોંધ લેવી યોગ્ય રહેશે.તે અન્ય બાબતોની સાથે નીચે મુજબ યોજવામાં આવી હતી:-

"પંજાબ કસ્ટમ (હરીફાઈ કરવાની સત્તા) અધિનિયમ ૧/૧૯૨૦, પરિવારના સભ્યો દ્વારા પૂર્વજોની મિલકતના ધારક દ્વારા કરવામાં આવેલા વિમુખતાને પડકારવા માટેના અધિકારોને પ્રતિબંધિત કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો.કાયદાની કલમ ૬ના આધારે કોઈ પણ વ્યક્તિ પૂર્વજોની સ્થાવર મિલકતના હસ્તાંતરણનો વિરોધ કરવા માટે હકદાર નથી, સિવાય કે તે વારસદારના પર-પર દાદા પાસેથી પુરુષ વંશમાં આવે.પંજાબમાં અમલમાં રહેલા રૂઢિગત કાયદા હેઠળ, પ્રત્યાવર્તક વારસદાર દ્વારા તમામ વ્યક્તિઓની તરફેણમાં પૂર્વજોની મિલકતના હસ્તાંતરણને અલગ રાખવાની કાર્યવાહીમાં એક ઘોષણાત્મક હુકમનામું મેળવવામાં આવ્યું હતું, જેમણે આખરે પ્રત્યાવર્તકના મૃત્યુ પર પૂર્વજોની સંપત્તિના હસ્તાંતરણને દોષિત ઠેરવતા પ્રત્યાવર્તક વારસદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા ઘોષણાત્મક દાવાના હેતુ માટે સંપત્તિ લીધી હતી, જે પ્રત્યાવર્તકોના હિતમાં સામાન્ય

અનુમાનિત ગુકસાનને દૂર કરવાનો હતો.આ હુકમનામાએ અલગતાને શૂન્ય બનાવ્યું ન હતું અને જ્યારે ઉત્તરાધિકાર ખુદો મૂકવામાં આવ્યો ત્યારે સફળ થવા માટે હકદાર પુનરાવર્તકના અધિકાર તરફનો અવરોધ દૂર કર્યો હતો.

એવું પણ માનવામાં આવ્યું હતું કે આવા ઘોષણાત્મક હુકમની અસર માત્ર એ જાહેર કરવા માટે છે કે વેચાણ દ્વારા પરાયુંની તરફેણમાં દર્શાવવામાં આવેલું વ્યાજ પરાયુંના જીવનકાળ દરમિયાન સુનિશ્ચિત કરવાનું હતું.અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે વિમુખ કરાયેલી મિલકત તેના મૃત્યુ સમયે વિમુખ વ્યક્તિની સંપત્તિમાં પરત કરવામાં આવી હતી અને તમામ વ્યક્તિઓ કે જેઓ વિમુખતા માટે નહીં પરંતુ તેનો વારસો મેળવવાનો હકદાર રહેશે.

સમાધાનની નોંધ કરતી વખતે આ અદાલતના આદેશનો સ્પષ્ટ અભ્યાસ દર્શાવે છે કે વાદીના અધિકારોને તેમની વિરુદ્ધ બિશન સિંહની અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

જો જોગિંદર સિંહે દાવો કર્યો હોય તેમ કોઈ પૈસા ખર્ચ્યા હોય, તો તે વાસ્તવિક ફાળવણી કરવામાં આવે ત્યારે ગોઠવણની બાબત છે.પદ હોવા ઉપર,

આ અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા નથી જે તે મુજબ બરતરફ કરવામાં આવે છે.કોઈ ખર્ચ નહીં.

કે. કે. ટી.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.